

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Галя Крумова Цолова, дм

по конкурс за заемане на академична длъжност „Професор” по област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт”, професионално направление 7.1 „Медицина”, специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт”, за нуждите на Клиниката по кардиология в Националната многопрофилна транспортна болница „Цар Борис III”, обявен в ДВ, бр. 15/06.02.2026 г.

В обявения конкурс участва един кандидат – доц. д-р Анелия Милкова Лукова, дм. Представеният комплект документи е в съответствие с нормативните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Национална многопрофилна транспортна болница „Цар Борис III”.

Биографични и професионални данни

Доц. д-р Анелия Милкова Лукова има последователно и устойчиво професионално развитие в областта на медицината, психиатрията, неврологията, токсикологията, социалната медицина и здравния мениджмънт. Тя завършва висше образование по медицина през 1986 г. в Медицински университет – София. През 1990 г. придобива специалност по неврология, от 1994 г. - по психиатрия, а от 2006 г. е магистър по здравен мениджмънт във Факултета по обществено здраве на МУ-София.

През 2009 г. доц. Лукова защитава дисертационен труд на тема „Психосоциални аспекти и превенция на отравянията с алкохол при деца в училищна възраст“ и придобива образователната и научна степен „доктор“ по медицина по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“. От 2012 г. заема академичната длъжност „доцент“ по същата специалност.

Трудовият ѝ стаж започва в Окръжна болница – Видин, където в периода 1986–1999 г. работи като невролог. След това професионалната ѝ реализация продължава като психиатър в Клиниката по токсикология на УМБАЛСМ „Н.И.Пирогов“, където работи и понастоящем.

Към професионалната ѝ биография следва да се добавят и специализациите в чужбина – като стипендиант по Програма Темпус във Франция, на Фонд Кацарови в Лозана, Швейцария, на Френското посолство във Франция, както и на Групата за борба срещу приема и трафика на дрога в Люксембург. Тези специализации разширяват професионалния ѝ хоризонт и допринасят за международната ориентация на част от научните и практически ѝ търсения.

Оценка на научните трудове на кандидата за цялостното академично развитие

За участие в настоящия конкурс кандидатката представя 178 научни труда. Този обем показва дългогодишна и системна изследователска активност, която се развива устойчиво както преди, така и след придобиването на академичната длъжност „доцент“.

Представените трудове включват публикуван хабилитационен труд – монография; монографичен труд в съавторство след придобиване на академичната длъжност „доцент“; две глави от книги след доцент; една глава от учебно помагало за студенти от ФОЗ при МУ – София след доцент; публикации в български научни издания, реферирани и индексирани в

международни бази данни; публикации в български нереферирани списания с научно рецензиране; публикации в чуждестранни специализирани индексирани и неиндексирани издания.

Като особено положителна характеристика следва да се отбележи активността на кандидатката след хабилитирането ѝ като доцент. След заемане на академичната длъжност „доцент“ тя има 53 публикации и 48 участия в научни форуми, от които 15 в чужбина. Научната продукция след хабилитиране представлява 56% от цялата ѝ научна продукция.

Общият брой участия в научни форуми е 80, от които 52 са на национални и 28 на международни форуми. След придобиване на академичната длъжност „доцент“ участията са 48, включително 33 на национални и 15 на международни форуми. Тези данни свидетелстват за добро представяне на резултатите от научната дейност пред професионалната общност и за участие в академичен обмен както на национално, така и на международно равнище.

Значим е и фактът, че доц. Лукова е самостоятелен или първи автор в 58% от научната си продукция. Това показва ясно изразен личен принос, водеща роля при формулирането на изследователските задачи и активна ангажираност с анализа, интерпретацията и представянето на резултатите.

Основни направления на научните изследвания и приноси

Научните трудове на кандидатката могат да бъдат обособени в няколко взаимосвързани направления:

▪ *Клиничен мениджмънт и управление на заболяването*

В това направление централно място заема монографията „Мениджмънт на психичните разстройства в спешната болница“ и свързани с нея публикации. Те представляват обобщение на теоретичните знания и практическия опит на кандидатката в областта на психичното здраве, спешната медицина и интегрираните медицински грижи. Монографията има методологична стойност, тъй като разглежда проблемите на психичните разстройства в условия на спешност – среда, в която клиничните решения изискват бърза оценка, добра организация, координация между специалисти и ясно дефинирани алгоритми на поведение. Научно-приложен принос имат предложените комплексни мерки за управление на риска при осигуряване на безопасност на пациентите в спешна болница. Те са базирани на функционален подход и отчитат спецификата на спешната среда, в която психичните разстройства често се преплитат със соматични проблеми, интоксикации, поведенчески кризи и потребност от мултидисциплинарна грижа. Значим принос представлява и разработеният интегрален модел за превенция на алкохолната зависимост с оказване на грижа в екип. Този модел е важен, защото излиза извън рамките на еднопосочното клинично поведение и поставя акцент върху координацията, проследяването, превенцията и включването на различни професионални компетентности в процеса на лечение и подкрепа.

В практическо отношение стойност имат също обучителният модул за следдипломна квалификация на екипи за соматични грижи, разработените специализирани организационни технологии в мениджмънта на психичните разстройства в спешната болница и внедряването на лиезон-психиатричен модел, който има пряко отношение към безопасността и качеството на грижите.

▪ *Здраве на уязвими групи от населението*

В това направление са включени трудове, посветени на зависимостите, суицидологията, детско-юношеската възраст, възрастните пациенти и лицата с повишен риск поради социални, психични или здравни фактори.

Доц. Лукова анализира отравянията с алкохол в детска възраст като значим медицински и обществено-здравен проблем. В нейните изследвания този проблем не се

разглежда единствено като остро клинично състояние, а като явление, свързано със семейна среда, поведенчески рискове, социални детерминанти, здравна култура и необходимост от целенасочена превенция. В трудовете ѝ са проучени аспекти на детоксификацията в стационарни условия, както и методи за установяване особеностите на личността при лица със зависимост към алкохол. Отделно внимание заслужават разработките, посветени на суицидните кризи в детско-юношеска възраст. Те поставят акцент върху необходимостта от задължителен интердисциплинарен и екипен консултативен подход. Кандидатката представя и ретроспективно проучване на умишлени самоотравяния при възрастни лица, при което се използват методите на съвременната епидемиология на незаразните заболявания. Този подход е съществен, защото възрастните пациенти, особено при наличие на хронични заболявания, често са изложени на повишен риск от суицидно поведение и се нуждаят от специфични превантивни и терапевтични стратегии.

Практически приложими са предложените модел на интервенционна програма за преодоляване на зависимост към хероин, както и алгоритъмът на поведение при деца след суициден опит. Тези разработки са насочени към подобряване на здравето и психичното състояние, подкрепа на фамилната и социалната реинтеграция и осигуряване на възможности за консултативно-терапевтична работа както в извънболничната помощ, така и в спешните болнични структури. Приносен характер има и проведеното за първи път у нас клинично-епидемиологично проучване върху опитите за самоубийство с корозивни отрови и мотивацията за това поведение при различни възрастови групи.

▪ *Клинична токсикология*

Публикациите в тази област са свързани с остри интоксикации, умишлени самоотравяния, лекарствени отравяния, въглероден оксид и диагностично-терапевтично поведение в условията на извънболнична и болнична помощ. Научно-теоретичен принос има анализът на успешни медицински практики, които изискват навременна диагностична ориентация и познаване на терапевтичните подходи.

В част от публикациите се разглеждат умишлените самоотравяния със сънотворни медикаменти и други вещества. Тези разработки обосновават необходимостта лекарските екипи в извънболничната и болничната помощ да бъдат добре информирани относно употребата на психотропни медикаменти, потенциалните рискове, клиничната картина и подходите за поведение при интоксикации.

По отношение на психичното здраве кандидатката обсъжда приложението на антипсихотици с по-ниска склонност към нежелани ефекти и представя данни от дългогодишни проучвания върху самоотравянията при пациенти с подлежащи психични разстройства.

Приносен характер имат проучванията на отравянията с въглероден оксид, които могат да възникнат при аварии, природни бедствия, военни конфликти и терористични действия и предизвикват тежки увреждания, изискващи дълготрайни последващи грижи, както и предложеният комплексен модел за диагностично-терапевтично поведение при интоксикации в извънболничната и болничната медицинска помощ.

▪ *Обществено здраве и профилактични програми при подрастващи*

Теоретичен принос има разработената концептуална рамка за психосоциалните измерения и възможните интервенции при отравяния с алкохол сред младите хора. В тази рамка алкохолните интоксикации се разглеждат в контекста на промоцията на здраве, семейната среда, училищната среда, здравната култура и поведенческите детерминанти. Кандидатката анализира тенденциите при алкохолните интоксикации при деца във връзка с различни характеристики на семейната среда. Проведено е за първи път у нас

систематизирано проучване на отравянията с алкохол при деца, включително причините и обстоятелствата за тяхното настъпване.

Практическо значение има и разработеният модел на комплексна програма за активна селективна превенция на отравянията с алкохол при деца, който може да се използва при планиране на интервенции в училищна и общностна среда.

Публикации, цитируемост и научна разпознаваемост

Научните трудове на доц. Лукова са публикувани в широк кръг български и чуждестранни научни издания, сред които списания в областта на спешната медицина, психиатрията, неврологията, токсикологията, общественото здраве, здравната политика и мениджмънта. Публикуването в различни по профил издания е в съответствие с интердисциплинарния характер на научната ѝ дейност.

Представените цитатни справки от ЦМБ към МУ – София и НАЦИД показват наличие на научна разпознаваемост. В базата данни Scopus са открити 21 цитирания и H-index 3, а в Web of Knowledge – 17 цитирания и H-index 3. Справката на НАЦИД показва 32 цитирания от базите данни Web of Science, Scopus и други бази данни. Допълнително са представени доказателства за 5 цитирания в дисертации.

Общият Impact Factor на списанията, в които са публикациите на доц. Лукова, е 42.761, а общият SJR е 16.326. Според справката за Impact Factor и Scimago Journal Rank на списанията, в които са намерени статии с цитирания на публикации на Анелия Милкова Лукова, общият IF е 30.039, а SJR – 14.459. Тези показатели подкрепят извода, че научната продукция на кандидатката има видимост и отзвук в професионалната общност.

Учебно-преподавателска и учебно-методична дейност

От 2019 г. доц. Лукова е хоноруван преподавател в Медицински колеж „Йорданка Филаретова“ при Медицински университет – София - специалност „Рехабилитатор“ с обща учебна натовареност - 270 часа, като през последните три години възлиза на 115 часа. Кандидатката е изнесла лекционен цикъл в курс за специализанти по спешна медицина в периода 2014–2016 г. Освен това участва като лектор в курс за продължаващо обучение на медицински сестри, акушерки и асоциирани медицински специалисти.

Научен ръководител е на двама докторанти на самостоятелна подготовка, като единият е защитил дисертационен труд през 2015 г.

Учебно-методичната дейност включва монографичния труд „Мениджмънт на психичните разстройства в спешната болница“, който има образователно и учебно-методично значение, както и съавторство в учебното ръководство „Здраве на населението в света“ на ФОЗ при МУ – София. Разработени са и лекционни курсове от пет лекции за специализанти по спешна медицина и за студенти в образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“ в Медицински колеж „Йорданка Филаретова“.

В периода 2013–2016 г. доц. Лукова е координатор по научната дейност на Специализирания терапевтичен комплекс на УМБАЛСМ „Н. И. Пирогов“.

Експертна, редакционна и организационна дейност

Доц. Лукова е била експерт към Фондация „Отворено общество“ по проект „Детоксификация на токсикомании и наркомании“ в периода 2001–2002 г. и консултант към SOS Детски селища в България през 2003–2004 г. Била е член на Научния съвет на УМБАЛСМ „Н. И. Пирогов“ през 2013–2014 г., съучредител е на Българското дружество по спешна медицина през 2014 г. и е участвала като член на научни журита.

Редакционната ѝ дейност включва позиция на заместник-главен редактор на списание „Спешна медицина“ в периода 2013–2019 г., както и членство в редакционната колегия на списание „Транспортна медицина“ от 2024 г.

Съответствие с минималните национални изисквания

Представената справка за минималните национални наукометрични показатели надвишава изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“. При минимално изискуем общ брой 550 точки кандидатката представя 1734.86 точки.

Група показатели	Съдържание	Минимално изискване за професор	Доц. Лукова
А	Показател 1	50	50
В	Показатели 3 или 4	100	100
Г	Сума от показатели 5 до 9	200	934.86
Д	Сума от показатели 10 до 12	100	505
Е	Сума от показатели 13 до края	100	145
Общо		550	1734.86

Заклучение

Въз основа на представените по конкурса материали, обема и качеството на научната продукция, доказаната цитируемост, преподавателската и учебно-методичната дейност, експертния опит и значителното надвишаване на минималните национални изисквания давам положителна оценка на кандидатурата на доц. д-р Анелия Милкова Лукова, дм.

Считам, че кандидатката притежава необходимите професионални, научни, преподавателски и експертни качества за заемане на академичната длъжност „професор“. Нейната дейност е в съответствие с профила на обявения конкурс, а приносите ѝ са релевантни към развитието на социалната медицина, здравния мениджмънт, общественото здраве и превенцията.

С оглед на изложеното убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да подкрепи кандидатурата на доц. д-р Анелия Милкова Лукова, дм, и да ѝ бъде присъдена академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, по научна специалност „Социална медицина и здравен мениджмънт“, за нуждите на Клиниката по кардиология в Националната многопрофилна транспортна болница „Цар Борис III“.

28.05.2026 г.

доц. д-р Г. Цолова, дм

